

Poetaren desilusioak

L.M. MUJIKA URDANGARIN

Eneko Loperena bosgarren poema-liburua argitaratzera zihoan. Azkeneko liburuaren azalak ez zuen marrazkirik, ezta kolorerik, izenburu soila baino. Itxuraz, liburu eskasa aterako zen. Eneko poeta etsita zegoen, Euskal Herrian poema-liburuak jalgitzea alferrikako eginkizuna zelako. Gainera, euskal poeten azkeneko antologiatik at utzi zuten. "Hasier Arantzegi hori alu bat duk kritikoetan kontsaktuena dela uste duenetik, "Bere "laguntxoek" poemak baino ez ditik irakurtzen", "Funtsik ez duten poeta posmoderno, kabriolista, purtzil batzuk baino ez dituk bere gustukoak...", "Mixerableak ba ote zekik zortziko eten edo soneto baten egitura nolakoa den?", "Edozein poematxo espermentalista, lerdo eta txurikapinto laudorioz aipu go-renera ekarriz bere ohore pertsonala baino ez duk ari bilatzen..."

–Hola Eneko, zertan diharduk? Gaur ere zortzikoak egiten? –ekin zion Oier Madinabeitia poetaren kafetegiko mahaitxora hurbilduta. Eneko Loperena mostradoretik harturiko paperezko serbiletan hirugarren hamalaukoa burutzen ari zen.

Enekok txamarra urdina janzten zuen arratsalde hartan. Bizar aski zikinean ile urdin batzuk, urdaien hirugiharra bezala, nabari zitzaizkion. Atzazalak erdi janda zeuzkan; alkandora narratsean kafe-tanta batzuen orbana ikusten zitzaion. Bekokira tximaje harroak nagitasunez erortzen zitzaizkion; ile sarriagoak zituen ezkerreko bekainaren parean. Eskuetan leherturiko boliaren tintaz zikinduta zeukan ezkerreko hatz motza.

Oier Madinabeitia Enekoren lagun mina zen, baina poetetan fe-

derik ez zuen. Bere helburu bakarra bizitzan ahalik eta dirurik gehiena irabaztea zen. Kimikazko karrera amaitua zeukan. Hala ere, maite zuten Eneko poeta laguna.

– Adiskide, gaur goibel aurkitzen haut. Anima hadi pixka bat. Ez egiek jaramonik kritiko txatxuei, saldu batzuk dituk eta.

Enekok une hartantxe “ertza”, “baleza”, “hertsia” hitzei laugarren puntukidea asmaka ziharduen.

“*Mekauenla!* Hemen *ahal-eza* bezalako bat ongi letorkek” –esan zuen berekiko, lehendik jarririko *gentza* sospetxosoa ezabatuz. Enekok ordu luzeak igarotzen zituen kafetegiko zokoan sonetoak, zortziko txikiak eta gisakoak egiten. Maiz, ordea, olerkiak puskatuta altxatzen zen umore txarrez.

–Bazekiat, Eneko, Hasier Arantzegi kritikoaren azken azioa hi euskal poeten antologiatik kanpo uztea izan dela. Ez egiok kasurik, inbidioso pedantea baino ez duk. Edozein purtzileria marginalista, ateraldi experimentalista edo jilipoikeria arroxko eta postmoderno onartzeko prest zegok-eta bere burua gotortzearren; benetako poesiaz ezer guti zekik. “Laguntxoez” zerbitzatzen duk bere bide pertsonala egiteko... –Enekok ez zion ezer erantzun, nahiz oraingoan Oierren hitzei adiago egon. Alferrik duk Euskal Herri tipi honetan ni bezala bide berezia egiten saiatzea... Berehala izorratzen eta saihesten haute... Hik jarrai ezak hire bidea –Oierrek bizkarrean kolpetxo eman ez poetari. Oierrek, ordea, bere baitan poesia “denbora galtze hutsa” zela pentsatzen zuen, zeharo materialista izaki.

Enekok ahapaldia mamitzen jarraitu zuen ondorengo minututan. Ongi zekien Oierren hitzak, nolabait, sasi-kontsolamenduzkoak zirela, adiskideak ez baitzituen bere poema-liburu gehienak irakurri. Izkribuak baino axolago zitzaizkion Opel gorria eta mountain bikean ibiltzea.

Lagunak jarraitu zuen:

–Tira, kafea har ezak hoztu baino lehenago... Gaurkoz nahiko idatzi duk. Estetikaren zantzua nabarmena duk hire poemetan, beste poeta experimentalista horietan ez bezala.

Kafetegiko kamarerak ezaguna zuen Eneko poeta, ia eguneroko kafetxoak (batzutan gurinez eta mermeladaz lagundua) zerbitzatzen

baitzion. Neska ohartzen zen mutila zeharo poesiari emana zegoela, begirada etsia zuela. Nahiz narrats jantzi gure poeta, neskari atsegín zitaizkion Enekoren begi erdi urdinak, eta bere masaila eta kokotsaren linea sotila.

–Eskakizun berezi bat diat –Eneko poetak Oierri boligrafoa mahai gainean utzi eta ezpainetako kafe-liparra eskuaz kentzen zuela–. San Bartolome jaietarako Udaletxeak pregoia balkoitik aldarrikatzea eskatu zidak, eta ordurako olerkiak prestatzen ari nauk. Ni herriko poetarik onena naizela esan zidak alkateak; bost zortziko irakurtzeko eskatu zidak, beste urtetako bertsolarien bertso ustelen orde. Alkatea pertsona berezia duk, gizon aski kultura.

Egia zen, Enekok, Hasier Arantzegi kritikoari ez ezik, bertsolariei higuina eta mesprezua zien, haletako anitz, puntu merkeko bertso ustelen bitartez, Euskal Herriko literaturaren aitzindari bihurtzen ari baitzen. Idi apustu eta harrijasotzaileen herri astoan, bertsolariak euskal kulturaren profeta bihurtzea Enekorentzat penagarria zen.

–Adiskide, ez hadi hain zorrotza izan bertsolariekin. Haiek bere papera betetzen ditek, eta herriak atseginez entzuten ditik.

–Ez. Idi-apustuekin batera, amerikanoen inperialismoaz, neska-txen minigonaz, sateliteen bidaiez, biziaren etsipenaz jarduten ditek “edozeriaz” bertso merkeak osatuz... Horiekin kultura egin daitekeela uste al duk? –Enekok zipozki–.

–Ez hadi hain ipurterre jar. Bertsolariak ere kultura-suspertzaille dituk, eta, poeta zaretzenok ez bezala, gure plazak euskara entzunez betetzen dizkitek. Nork dik gure artean erakarpen handiagoa?

Eneko irriño maltzur bat egitera mugatu zen. Kafe-kikarako azken hondarra hustu zuen, eta kristal zabaleko eskaparartetik kanpora nagi so jarri. Azken hustualdiarekin inspirazioa berritzuli baillitzaion esku xurietan boligrafoa hartu zuen, berriro. Enekorentzat poesia benetako ekintza estetikoa zen. Olerki ongi taiutu, garatu eta neurtuak egiteaz gain, irudien adardurak eta metaforak mamitzea atsegín zitaion Poemaren egiturak garrantzia berezia zeukan, ze poeta marginalista zen-baitek mesprezatzen zuen formaren funtsa. Azkenaldian, euskal alorrean olerki oso txaldanak eta sasi-kontzeptualistak ateratzen ari ziren, edozein txatxukeria legezkatat hartuz. Enekori poema libreak

ere atsegin zitzaizkion, baina poesia horrek ez zuen hainbesteko munduko meriturik –formaren aldetik, behintzat–.

–Oier, hurrengo zortzikoa Arantzegi kritikoak aupatu duen poeta txaldan horietako bati eskaintzen zioat – Enekok aire maltzurrez–. Ziur nagok Arantzegi ez dela gauza izanen nire ironiaz ere jabetzeko. –Hau esatean ezpainak hozkatu zituen Enekok.

“Poeta hau ilargian ziagok” pentsatu zuen Oierrek berekiko, “Bere gazteluan bizi duk.

Enekok, berriro, kafe-kikara ondoan zegoen paperezko serbiletatxotik tiratu zuen. *Ertz, ezetz, gabez, ditekez* gisako hitzak apuntatuak zituen paper-izkinan. Oierrek, oraingoan, zerbeza eskatu zuen edateko.

Oierrek mahaitxoaren ertzean lagunak pregoirako idatzia zeukan lehen ahapaldia hartu zuen eskuetan. Eta astitsu irakurri ondoren:

–Hau duk sormena hirea! Niri ez litzaidakek, hilabete osoan hartan jarrita ere, horrelakorik jalgiko. Fenomenoa haiz! eta kolpetxo eman zion sorbaldan. Enekok, aspaldian ez eta, atseginez hartu zuen animo-apur hura. Oier, zerbeza apartsutik likido horaila edatean, mihiaz dastaketak egiten jarri zen nabarmenki-. Aurtengo festetan pregoia egitea eskatu ditek, baina hurrengoan herriko seme berezi aldarrikatzea merezi huke. -Oierrek sudur-punta zerbeza-basotik aparretan bustita atera zuen. Papertxo batez igurtzi zituen likido horailaz bustiriko ezpainak ere. Enekok bozkario disimulatuz so egin zion-. Deskuidatzen bahaiz oraindik probintziako “Lore-jokoetan” eskualdeko “poeta nagusi” izendatuko haute. Epai-mahalan Arantzegi egon ez dadin arduratuko nauk... Hago lasai.

Enekoren amak atea *kax-kax* jo zuen gau hartan.

–Seme, ez al duk lorik egin behar. Dagoeneko, etxeko gelako goizeko hirurak eta erdiak dituk... Har ezak atsedean pixka bat, ostera erotuko haiz.

–Ez, ama. Aurtengo festetan pregoilaria neu naiz, eta zortzikoak atontzen ari naiz, herrian inoiz entzun ez diren bereziak.

“Gizagaixoal” –amak ahapeka logelara itzuliz. Une hartantxe gure poeta *urdin, astin, dizkin* hitzei laugarren puntukidea bilatzen ari zen.

Enekok, bost ahapaldi ordeztan, hamabi prestatuko zituen alkatearen konbitea betetzeko, aspaldian ez eta, sekulako animua eman baitzion eginbehar hark.

Amak, hurrengo goizean, semearen zamarraren poltsikoa arakatzean beste zazpi soneto aurkitu zizkion egunkari erdaldun zahar baten orri horian idatzita. Soneto haiek Larrandegi herriko festetako pregoirako zeuzkan poetak, baldin eta aldarrikatzera gonbidatzen bazuten...

Itzulpenak